Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (desátého senátu)

21. března 2019 *

„Řízení o předběžné otázce – Platební služby na vnitřním trhu – Směrnice 2007/64/ES – Článek 74 odst. 2 – Příkaz k platbě bankovním převodem – Nesprávný jedinečný identifikátor uvedený plátcem – Provedení platební transakce na základě jedinečného identifikátoru – Odpovědnost poskytovatele platebních služeb příjemce“

Ve věci C-245/18,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Tribunale ordinario di Udine (soud v Udine, Itálie) ze dne 30. března 2018, došlým Soudnímu dvoru dne 9. dubna 2018, v řízení

Tecnoservice Int. Srl, v úpadku,

proti

Poste Italiane SpA,

SOUDNÍ DVŮR (desátý senát),

ve složení C. Lycourgos, předseda senátu, E. Juhász a I. Jarukaitis (zpravodaj), soudci,

generální advokát: H. Saugmandsgaard Øe,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Poste Italiane SpA A. Fratini, avvocatessa,

– za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s F. Subrani a A. Collabolletta, avvocati dello Stato,

– za českou vládu M. Smolkem, J. Vláčilem a O. Serdulou, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi H. Tserepa-Lacombe, jakož i V. Di Buccim, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

* Jednací jazyk: italština.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 74 a 75 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES (Úř. věst. 2007, L 319, s. 1).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností Tecnoservice Int. Srl, v úpadku (dále jen „Tecnoservice“), a společností Poste Italiane SpA, který se týká zaplacení peněžité částky nesprávnému příjemci kvůli nesprávnému jedinečnému identifikátoru uvedenému plátcem.

Právní rámec

Unijní právo

3 Body 40, 43 a 48 odůvodnění směrnice 2007/64 uvádějí:

„(40) V zájmu plně integrovaného, přímého zpracování plateb a v zájmu právní jistoty, pokud jde o plnění veškerých souvisejících povinností mezi uživateli platebních služeb, je nezbytné, aby byla na účet příjemce připsána celá částka převedená plátcem. […]

[…]

(43) V zájmu zlepšení efektivnosti plateb v rámci celé[…] [Evropské unie] by lhůta pro provedení všech platebních příkazů z podnětu plátce v eurech nebo měně členského státu mimo eurozónu, včetně bankovních převodů a poukázání peněz měla být nejvýše jeden den. […] Vzhledem ke skutečnosti, že vnitrostátní platební infrastruktury jsou často vysoce efektivní, a s cílem zabránit jakémukoliv zhoršení současné úrovně služeb, by členské státy měly mít možnost zachovat nebo přijmout pravidla, jež případně stanoví lhůtu pro provedení platby kratší než jeden pracovní den.

[…]

(48) Je třeba umožnit poskytovateli platebních služeb, aby jednoznačně stanovil údaje potřebné pro správné provedení platebního příkazu. Na druhé straně, aby se zabránilo roztříštěnosti a nebylo ohroženo zavádění integrovaných platebních systémů v [Unii], by však nemělo být členským státům dovoleno vyžadovat u platebních transakcí používání konkrétního identifikátoru. To by však členským státům nemělo bránit v tom, aby od poskytovatele platebních služeb plátce vyžadovaly jednání s náležitou péčí a ověřování shody jedinečného identifikátoru, je-li to technicky možné bez nutnosti osobního zásahu, jakož i odmítnutí platebního příkazu v případě, že je zjištěna neshoda jedinečného identifikátoru, a informování plátce o této skutečnosti. Odpovědnost poskytovatele platebních služeb by měla být omezena na správné provedení platební transakce v souladu s platebním příkazem uživatele platební služby.“

4 Článek 4 této směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[…]

5) ‚platební transakcí' úkon uložení, převodu nebo výběru peněžních prostředků, ať už z podnětu plátce, nebo příjemce, bez ohledu na jakékoli související povinnosti mezi plátcem a příjemcem;

[…]

21) ‚jedinečným identifikátorem' kombinace písmen, číslic nebo symbolů, kterou uživateli platebních služeb určí poskytovatel platebních služeb a kterou uživatel platebních služeb musí uvést za účelem jednoznačné identifikace jiného uživatele platebních služeb anebo jeho platebního účtu pro platební transakci;

[…]"

5 Kapitola 2 nadepsaná „Jednorázové platební transakce", která se nachází v oddílu III uvedené směrnice, obsahuje článek 37 nadepsaný „Informace a podmínky". Tento článek v odstavci 1 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby uživateli platebních služeb byly poskytnuty nebo zpřístupněny tyto informace a podmínky:

a) uvedení údajů nebo jedinečného identifikátoru, které musí uživatel platební služby poskytnout, aby platební příkaz mohl být náležitě proveden;

[…]"

6 Kapitola 3 nadepsaná „Rámcové smlouvy", která je součástí oddílu III této směrnice, obsahuje článek 42 nadepsaný „Informace a podmínky". Znění tohoto článku je následující:

„Členské státy zajistí, aby uživateli platebních služeb byly poskytnuty tyto informace a podmínky:

[…]

2) týkající se použití platební služby:

[…]

b) uvedení údajů nebo jedinečného identifikátoru, které musí uživatel platební služby poskytnout, aby platební příkaz mohl být náležitě proveden;

[…]"

7 Článek 74 směrnice 2007/64, nadepsaný „Nesprávné jedinečné identifikátory", stanoví:

„1. Pokud je platební příkaz proveden v souladu s jedinečným identifikátorem, považuje se tento příkaz za správně provedený, pokud jde o příjemce uvedeného v jedinečném identifikátoru.

2. Pokud je jedinečný identifikátor, který uživatel platebních služeb uvedl, nesprávný, nenese poskytovatel platebních služeb odpovědnost podle článku 75 za neprovedení nebo nesprávné provedení platební transakce.

Poskytovatel platebních služeb plátce však vynaloží přiměřené úsilí, aby peněžní prostředky, jež byly předmětem transakce, byly vráceny.

[…]

3. Poskytne-li uživatel platebních služeb vedle údajů uvedených v čl. 37 odst. 1 písm. a) nebo čl. 42 odst. 2 písm. b) dodatečné údaje, nese poskytovatel platebních služeb odpovědnost pouze za provedení platebních transakcí podle jedinečného identifikátoru uvedeného uživatelem platebních služeb.“

8 Článek 75 této směrnice, nadepsaný „Neprovedení nebo nesprávné provedení transakce“, stanoví v podstatě v odstavcích 1 a 2, že odpovědnost, kterou zakládají, vzniká, „aniž jsou dotčeny […] čl. 74 odst. 2 a 3“ uvedené směrnice.

Italské právo

9 Směrnice 2007/64 byla provedena do italského práva na základě decreto legislativo n. 11, recante attuazione della direttiva 2007/64/CE (legislativní nařízení č. 11, kterým se provádí směrnice 2007/64/ES) ze dne 27. ledna 2010 (běžný doplněk GURI č. 36 ze dne 13. února 2010, dále jen „legislativní nařízení č. 11/2010“).

10 Články 24 a 25 legislativního nařízení č. 11/2010 provedly články 74 a 75 směrnice 2007/64, přičemž převzaly téměř totožně jejich znění.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

11 Dne 3. srpna 2105 dlužník společnosti Tecnoservice dal příkaz bance, aby provedla platbu bankovním převodem ve prospěch této společnosti z běžného účtu vedeného u Poste Italiane, který je definován jedinečným identifikátorem ve smyslu čl. 4 bodu 21 směrnice 2007/64, a sice číslem mezinárodního bankovního účtu (dále jen „IBAN“). V tomto příkazu k převodu byl rovněž uveden název příjemce tohoto bankovního převodu, tj. společnosti Tecnoservice.

12 Tento převod byl proveden na účet odpovídající tomuto číslu IBAN. Ukázalo se však, že tento převod byl proveden ve prospěch jiného subjektu, než byla Tecnoservice, která tedy nikdy dlužnou částku neobdržela.

13 Společnost Tecnoservice podala proti Poste Italiane žalobu k Tribunale ordinario di Udine (soud v Udine, Itálie), předkládajícímu soudu, kterou se domáhala určení, že Poste Italiane nese odpovědnost za to, že neověřila, zda IBAN uvedený plátcem odpovídá jménu příjemce. Společnost Poste Italiane tak umožnila, aby dotčená částka byla připsána nesprávnému příjemci, i když existovaly dostatečné důkazy, že jedinečný identifikátor je nesprávný.

14 Podle Poste Italiane jí odpovědnost nevzniká, jelikož provedla převod na účet odpovídající číslu IBAN, který uvedl plátce, a není povinna provést jakoukoli doplňující kontrolu.

15 Předkládající soud v tomto ohledu uvádí, že ustanovení směrnice 2007/64 v podstatě stanoví, že příkaz k platbě provedený v souladu s jedinečným identifikátorem se považuje za řádně provedený příkaz.

16 Podle předkládajícího soudu však články 74 a 75 směrnice 2007/64, a v důsledku toho relevantní ustanovení vnitrostátní právní úpravy mohou být vykládány dvěma způsoby.

17 Podle prvního výkladu se tyto dva články použijí pouze na vztah mezi plátcem a jeho bankou, a nikoli na vztah mezi bankou příjemce platby a dalšími zúčastněnými stranami, jako je plátce, skutečný příjemce nebo dokonce nesprávný příjemce. V takovém případě by se měla na druhý vztah použít pouze vnitrostátní právní úprava, která je často založena na odlišných a širších pravidlech upravujících odpovědnost, než která stanoví směrnice.

18 Podle druhého výkladu se tyto dva články použijí na platební transakci jako celek, což zahrnuje rovněž jednání banky příjemce. V tomto případě je odpovědnost poskytovatele platebních služeb striktně vázána na správnost čísla IBAN uvedeného plátcem.

19 V tomto ohledu předkládající soud konstatuje, že subjekty pověřené mimosoudním řešením sporů v rámci Arbitro Bancario e Finanziario (bankovní a finanční arbitráž, Itálie) přijaly v této oblasti protichůdná rozhodnutí, avšak že orgán pověřený koordinací mezi těmito orgány prohlásil, že dává přednost druhému výkladu.

20 Za těchto podmínek se Tribunale ordinario di Udine (soud v Udine) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„Mají se články 74 a 75 směrnice [2007/64], ve znění platném ke dni 3. srpna 2015 a týkající se povinností a omezení odpovědnosti poskytovatele platebních služeb, jak byly provedeny do italského práva články 24 a 25 [legislativního nařízení č. 11/2010], vykládat tak, že se vztahují pouze na poskytovatele platební služby plátce, který zadá příkaz k provedení takové služby, anebo tak, že se vztahují rovněž na poskytovatele platební služby příjemce platby?“

K předběžné otázce

21 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda musí být články 74 a 75 směrnice 2007/64 vykládány v tom smyslu, že pokud je platební příkaz proveden v souladu s jedinečným identifikátorem uvedeným uživatelem platebních služeb, který neodpovídá názvu příjemce uvedeného tímto uživatelem, platí omezení odpovědnosti poskytovatele platebních služeb pouze pro poskytovatele služeb plátce, nebo v tom smyslu, že platí i pro poskytovatele platebních služeb příjemce.

22 Je třeba připomenout, že čl. 74 odst. 1 směrnice 2007/64 stanoví, že „[p]okud je platební příkaz proveden v souladu s jedinečným identifikátorem, považuje se tento příkaz za správně provedený, pokud jde o příjemce uvedeného v jedinečném identifikátoru“. Odstavec 2 první pododstavec tohoto článku stanoví, že „[p]okud je jedinečný identifikátor, který uživatel platebních služeb uvedl, nesprávný, nenese poskytovatel platebních služeb odpovědnost podle článku 75 za neprovedení nebo nesprávné provedení platební transakce“.

23 Je tedy třeba připomenout, že pokud ze skutečností uvedených ve spisu předloženém Soudnímu dvoru vyplývá, že pochybnosti předkládajícího soudu se v podstatě týkají výkladu čl. 74 odst. 2 směrnice 2007/64, který se vztahuje konkrétně na případ, kdy je jedinečný identifikátor uvedený uživatelem platebních služeb nesprávný, postačí provést výklad posledně uvedeného ustanovení za účelem podání užitečné odpovědi tomuto soudu.

24 Je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou Soudního dvora je pro výklad ustanovení unijního práva třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, nýbrž i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí [rozsudky ze dne 2. září 2015, Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, bod 28, a ze dne 16. listopadu 2016, DHL Express (Austria), C-2/15, EU:C:2016:880, bod 19].

25 V projednávaném případě je třeba konstatovat, že znění čl. 74 odst. 2 prvního pododstavce směrnice 2007/64, který používá pouze výraz „poskytovateli platebních služeb“ nerozlišuje mezi různými poskytovateli platebních služeb. S ohledem na toto znění se tedy omezení odpovědnosti, které toto ustanovení stanoví, použije na každého poskytovatele, který se transakce zúčastní, a nikoli pouze na jednoho z nich.

26 Tento jazykový výklad je potvrzen kontextem, v němž se toto ustanovení nachází. „Platební transakce“ je totiž pro účely směrnice 2007/64 definována v čl. 4 bodě 5 této směrnice jako úkon uložení, převodu nebo výběru peněžních prostředků, ať už „z podnětu plátce, nebo příjemce“, bez ohledu na jakékoli

související povinnosti mezi plátcem a příjemcem. Z této definice tak vyplývá, že se pojem „platební transakce“ vztahuje na komplexní a jednotný úkon mezi plátcem a příjemcem, a nikoli jen na každý ze vztahů plátce a příjemce s jejich vlastním poskytovatelem platebních služeb.

27 Článek 74 odst. 2 druhý pododstavec směrnice 2007/64 kromě toho ukládá povinnost, aby vynaložil přiměřené úsilí, aby peněžní prostředky, jež byly předmětem transakce, byly vráceny, pouze „poskytovateli platebních služeb plátce“. Jestliže by tedy unijní normotvůrce chtěl omezit účinky čl. 74 odst. 2 prvního pododstavce směrnice 2007/64 pouze na poskytovatele platebních služeb plátce, pokud jde o platby provedené v souladu s jedinečným identifikátorem uvedeným uživatelem, rovněž by to v tomto ustanovení upřesnil.

28 Kromě toho výklad čl. 74 odst. 2 směrnice 2007/64, tak jak je uveden v bodě 25 tohoto rozsudku, rovněž potvrzují cíle této směrnice. Je třeba totiž uvést, že z bodu 40 odůvodnění směrnice 2007/64 vyplývá, že jejím cílem je zejména zajistit plně integrované, přímé zpracování plateb, a z bodu 43 odůvodnění této směrnice vyplývá, že jejím cílem je zlepšení efektivnosti a rychlosti plateb. Těchto cílů automatického zpracování a rychlosti plateb je přitom lépe dosaženo výkladem tohoto ustanovení, který omezuje odpovědnost jak poskytovatele platebních služeb plátce, tak i příjemce, čímž zprošťuje tyto poskytovatele povinnosti ověřit si, zda jedinečný identifikátor uvedený uživatelem platebních služeb souhlasí s osobou uvedenou jako příjemce.

29 Kromě toho je třeba uvést, že bod 48 odůvodnění směrnice 2007/64 uvádí, že členským státům není bráněno v tom, aby uložily poskytovateli platebních služeb „plátce“ povinnost jednat s náležitou péčí, je-li to technicky možné bez nutnosti osobního zásahu. V případě odkazu, že odpovědnost poskytovatele platebních služeb by měla být omezena na správné provedení platební transakce podle platebního příkazu uživatele platební služby, se však nerozlišuje mezi těmito dvěma kategoriemi poskytovatelů.

30 Z výše uvedeného vyplývá, že na položenou otázku je třeba odpovědět tak, že čl. 74 odst. 2 směrnice 2007/64 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud je platební příkaz proveden v souladu s jedinečným identifikátorem uvedeným uživatelem platebních služeb, který neodpovídá názvu příjemce uvedeného tímto uživatelem, omezení odpovědnosti poskytovatele platebních služeb stanovené tímto ustanovením platí jak pro poskytovatele služeb plátce, tak pro poskytovatele platebních služeb příjemce.

K nákladům řízení

31 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (desátý senát) rozhodl takto:

Článek 74 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES musí být vykládán v tom smyslu, že pokud je platební příkaz proveden v souladu s jedinečným identifikátorem uvedeným uživatelem platebních služeb, který neodpovídá názvu příjemce uvedeného tímto uživatelem, omezení odpovědnosti poskytovatele platebních služeb stanovené tímto ustanovením platí jak pro poskytovatele služeb plátce, tak pro poskytovatele platebních služeb příjemce.

Podpisy.